

starogrške povedke, na pr. „Achilleis“, „Povratek Odisejev“. Dosedaj so Wyspiański ocenjevali le kot poljskega umetnika, bodisi da so ga smatrali za vrednega naslednika velikih klasikov ali pa v njem videli le običajen talent. Gospodična Markovičeva pa si je stavila nalogo, Wyspiański motriti s teoretskega stališča ter raziskovati v njem dramaturgične pojme (tragika, krivda in pokora, kazni in smrt, usoda), motive kakor žrtva, osveta, motiv bratske mrznje, nadalje ustroj drame (kori, pathos) in končno pojem drame pri Wyspiańskem. Razen dram samih je za razpravo važno Wyspiański teoretično delo o Hamletu (1905). Bistvo Hamletovo vidi Wyspiański v tem, da ga mesto impulzivnosti žene k činu inteligence, misli; v tem razglabljanju misli je njegova notranja velikost, ki se le na vnanje zdi slabost. Take hamletovske narave so tudi malone vsi „junaki“ Wyspiański, mučeniki svojih misli. Najhujša kazni za njih ni fizična smrt, ampak mučno nadaljnje življenje.

Wyspiański drama je umetnina, ki ustreza zahtevam Mickiewiczevim o pravi slovanski drami, zlasti njegovi zahtevi o lirčnosti slovanske drame. V več svojih dramah je Wyspiański uporabil kor, ki daje pesnitvi več lirčnosti. Sploh se je Wyspiańskemu drama razvila iz nekakih muzičnih nagnjenj in segla tudi na področja ostalih umetnosti. Meje med poezijo in slikarstvom pri njem ginejo; zato se nahaja v njegovih slikah dramatsko jedro, a v njegovih dramah slikarska tehnika in kompozicija. Njegovo pozorišče je v notranji zvezi s prizorom: v tem in takem kraju more in mora človek le take in take občutke imeti, nič drugačnih, kakor je človek tudi drugačen podnevi nego ponoči: dan rodi dejanja, noč misli! Pa tudi bistvo kiparstva je skušal Wyspiański v svoji drami upodobiti. Drama naj bi bila največja umetnina, ki druži v sebi vse ostale umetnosti. Vsekakor je Wyspiański, ker je slikar in dramatik obenem, redkejši pojav ter je zaslužil podrobno analizo, kakor nam jo je podala dr. Zdenka Markovičeva.

Dr. Fr. Ilešič.

Johann Androvič, Beitrag zur slavisch-germanischen Kulturgesellschaft. Kroatische Volkslieder. Kommissionsverlag Carl Konegen, Wien, I. V. 80. 70 str. Broš. 1 K 20 v.

Na ovitku brošure čitam o obširni seznam Androvičevih del. Pisatelj se bavi s študijami o krščanstvu, opisal je hrvatske pokrajine v političnem, statističnem, kulturnem in zgodovinskem oziru, razpravlja o srbstvu, o Hrvatih in Madžarih, o Hrvatih in Lahih, o socializmu, Tomažu Akvinskem, Danteju, napisal je hrvatsko slovnico za Lahe in še marsikaj drugega. Kaj čuda, da se je nazadnje lotil še narodnega pesništva. Vlogo, ki jo je igralo v dobi romantike srbsko narodno pesništvo, je odkazal Androvič hrvatskemu. Jakob Grimm je študiral — hrvaščino, „um die Vorzüge der kroatischen Gesänge im Original genießen zu können“ (18), Asan-Aginica je seveda Hrvatica, Talvi (!) je ponemčila „eine große Anzahl kroatischer Volksgesänge“ (19) itd. — S tako potvorbo resnice bo pisatelj slabo služil vzvišeni ideji za ublažitev narodnih nasprotstev. Narodni šovinizem še ni koristil nikdar in nikjer, najmanj pa znanstvu.

Kapistran.

